Eiropas Savienības
Oficiālais Vēstnesis

LV
C sērija

C/2024/6881

28.11.2024.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums

Klimatfinansējums: jauns ceļvedis tālejošu klimatisko ieceru un IAM sasniegšanai

(pašiniciatīvas atzinums)

(C/2024/6881)

Ziņotāja: **Antje GERSTEIN**

Līdzziņotājs: **Kęstutis KUPŠYS**

Padomnieces	Phoebe KOUNDOURI (ziņotājai) Marina OLSHANSKAYA (līdzziņotājam)
Pilnsapulces lēmums	18.1.2024.
Juridiskais pamats	Reglamenta 52. panta 2. punkts
Atbildīgā specializētā nodaļa	Lauksaimniecība, lauku attīstība un vide
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	3.9.2024.
Pieņemts plenārsesijā	19.9.2024.
Plenārsesija Nr.	590
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	141/1/5

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK ierosina atzīt, ka klimatfinansējums ir sarežģīts mehānisms, kura mērķis ir mobilizēt resursus un atvieglot pārkārtošanos, kas nodrošinās noturīgu mazoglekļa nākotni. Mehānismu veido arī finanšu resursi, kas piešķirti klimatrīcībai, proti, gan klimata pārmaiņu mitigācijas, gan pielāgošanās centieniem, un kas saistīti ar (zaudējumu un kaitējuma) kompensāciju un taisnīgas pārkārtošanās finansēšanu.

1.2. EESK uzsver, ka pielāgošanās procesā būtiska loma ir publiskam finansējumam. Atšķirībā no mitigācijas projektiem, kuru panākumus var izteikt kā emisiju samazinājumu un finansiālo atdevi, pielāgošanās projektu novērtēšana ir sarežģītāka, jo tai ir nepieciešami īpaši uzraudzības mehānismi un kompleksi dati. Līdzīgi kā mitigācijas projektos arī efektīviem pielāgošanās pasākumiem parasti ir vajadzīgi ilgtermiņa ieguldījumi dabā balstītos risinājumos, infrastruktūrā, tehnoloģijās un spēju veidošanā. Lai nodrošinātu finansējumu šiem projektiem, ir nepieciešama gan publiskā, gan privātā sektora dalībnieku apņemšanās ilgākā laika posmā, bet tas var būt sarežģīti, ņemot vērā prioritāšu konkurenci un turpmāko finansējuma plūsmu neskaidrību.

1.3. EESK uzskata, ka klimatfinansējuma pieejamība vietējām iniciatīvām, vietējām kustībām un sociālajiem partneriem ir būtiska, lai izvērstu klimatrīcību, un par to liecina ES pieredze, kas gūta jēgpilnu pārmaiņu veicināšanā un kopienu noturības uzlabošanā.

1.4. EESK norāda, ka finansējuma apvienošana un publiskā sektora būtiskā loma privāto ieguldījumu riska mazināšanā sniedz būtiskus ieguvumus. Steidzami vajadzīgi risinājumi, kas stimulē privāto sektoru ([1]) izmantot savus finanšu resursus un aktīvi iesaistīties valstu un reģionu pielāgošanās un klimata pārmaiņu mitigācijas plānu īstenošanā. Tomēr tam nevajadzētu radīt nesamērīgu slogu publiskajām finansēm un darba ņēmējiem.

([1]) Tostarp privātā sektora daudzveidība, kā norādīts 2015. gadā notikušās 3. starptautiskās konferences par attīstības finansēšanu ziņojuma 35. punktā https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n15/241/03/pdf/n1524103.pdf.

1.5. EESK atbalsta ECB ietekmīgo lomu noturības, bioloģiskās daudzveidības un klimatneitrālas finanšu prakses veicināšanā, it īpaši centienus atvieglot ieguldījumus, kas vērsti uz pielāgošanos klimata pārmaiņām, un nodrošināt finanšu plūsmu saskaņošanu ar Parīzes nolīguma mērķiem.

1.6. EESK uzsver, ka vajadzīga visaptveroša pieeja parādu atvieglošanai, lai pārtrauktu parādsaistību un (cita starpā) pielāgošanās procesam vajadzīgo ieguldījumu nepietiekamības loku, kas palielina neaizsargātību, un lai palielinātu ar IAM saistīto obligāciju nozīmi.

1.7. EESK piekrīt nesenajiem ES priekšlikumiem, proti, ka sarunās par jauno kolektīvo kvantitatīvo mērķi attiecībā uz klimatfinansējumu vajadzētu panākt, ka šis finansējums 1) labāk atbilstu mērķim un būtu bioloģiskajai daudzveidībai labvēlīgāks ([2]), 2) radītu lielāku ietekmi, nodrošinot, ka tas ir 2.a) racionalizētāks, efektīvāks un piekļūstamāks, 2.b) mazāk birokrātisks un 2.c) dzimumvērīgāks, kā arī 3) labāk spētu precīzi sasniegt visneaizsargātākās valstis un kopienas.

1.8. EESK uzskata, ka taisnīgas pārkārtošanās koncepcijas garam būtu jāvirza visu klimatfinansējuma plūsmu piešķiršana saskaņā ar Parīzes nolīgumu, un uzsver, ka jāpanāk saskaņotība gan ar drošām un taisnīgām planētas iespēju robežām, gan ar plašākiem sociālajiem un ekonomiskajiem mērķiem, īpašu uzmanību veltot IAM.

2. **Būtiski klimatfinansējuma pīlāri**

2.1. Klimata krīzes postošās sekas jūtamas gan Eiropā, gan visā pasaulē. Pagājušais (2023. gads) bija pirmais reģistrētais gads, kurā temperatūra katru gada dienu par vismaz 1 grādu pēc Celsija pārsniedza līmeni, kāds bija pirms industriālā laikmeta. Papildus katastrofālajai ietekmei uz veselību un biodaudzveidību klimata pārmaiņas radījušas milzīgus finansiālus zaudējumus, kas saskaņā ar Pasaules Ekonomikas foruma datiem sasniedz aptuveni 16,3 miljonu ASV dolāru stundā, un paredzams ([3]), ka globālās izmaksas līdz 2050. gadam pārsniegs 30 triljonus dolāru gadā ([4]).

2.2. Atšķirība starp klimatrīcībai paredzētajiem resursiem un neatliekamajām vajadzībām iesaistīties klimatrīcībā tiek vērtēta triljonos. Līdz šīs desmitgades beigām vajadzības ir no 6 līdz 12 triljoniem ASV dolāru (gadā), savukārt jaunākie apkopotie un vidējie dati par 2021./2022. gadu liecina, ka katru gadu klimatfinansējuma plūsmas sasniedza gandrīz 1,3 triljonus ASV dolāru ([5]).

2.3. Investīciju apmērs, kas vajadzīgs, lai risinātu klimata pārmaiņu problēmu, ievērojami pārsniedz pašreizējo finansējuma apmēru, tāpēc vajadzīgi saskaņoti valdību, uzņēmumu un pilsoniskās sabiedrības centieni, lai efektīvi mobilizētu resursus. EESK norāda, ka vērojami aktīvāki centieni izstrādāt novatoriskus finanšu mehānismus, kas veicinātu zaļās investīcijas un zaļo inovāciju. ES vada globālos centienus atbalstīt instrumentus un spēju veidošanu, atvieglot pētniecību un inovāciju un atklāt starpnozaru sinerģijas klimatfinansējuma jomā.

2.4. Lielākā daļa pieejamo finanšu resursu novirzīti klimata pārmaiņu mitigācijai, savukārt īpašie galvenokārt no publiskiem avotiem pielāgošanās procesam atvēlētie līdzekļi sasniedza tikai 63 miljardus ASV dolāru (mazāk nekā 5 % no kopējā klimatfinansējuma). Lai sasniegtu klimata aizsardzības mērķrādītājus, jaunattīstības valstīm pielāgošanās projektiem ir vajadzīgi līdz 387 miljardiem ASV dolāru gadā ([6]). ES paredzējusi, ka viena no piecām ES misijām ir pielāgošanās klimata pārmaiņām; ES vietējās un reģionālās pašvaldības 2022. gadā kopumā ieguldīja 8,3 miljardus euro, taču tiek lēsts, ka pielāgošanās vajadzības Eiropā katru gadu līdz 2030. gadam būs no 18 līdz 36 miljardiem euro.

2.5. Svarīgākie un pamanāmākie klimata pārmaiņu pārvaldības rīcībspēki — valstis — ir pārslogotas ar parādiem, un tām trūkst institucionālo spēju, lai samazinātu parāda līmeni un saglabātu izaugsmi. Vairākkārtējas krīzes samazināja valstu fiskālo un monetāro manevru iespējas. Tomēr paradoksāli ir 170 valstu sniegtie dati, kas liecina, ka tās 2022. gadā iztērēja 1,3 triljonus USD tiešām fosilā kurināmā subsīdijām un 5,7 triljonus USD netiešām subsīdijām (piemēram, neuzskaitītas ir veselības aprūpes izmaksas, ko rada ar fosilo kurināmo saistīts piesārņojums) ([7]).

([2]) EESK atzinums "Visaptveroša biodaudzveidības stratēģija COP16 kontekstā: vienot visas nozares virzībā uz kopīgu mērķi" (OV C, C/2024/6880, 28.11.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6880/oj).
([3]) *Climate change is costing the world $16 million per hour*.
([4]) Mark Z. Jacobson, 2023: *No Miracles Needed: How Today's Technology Can Save Our Climate and Clean Our Air*.
([5]) *Global Landscape of Climate Finance 2023*.
([6]) *Keeping the promise* — ANO Vides programma, 2023. gada ziņojums.
([7]) *IMF Fossil Fuel Subsidies Data: 2023 Update*.

2.6. Lai šīs milzīgās problēmas varētu atrisināt, ir vajadzīga globāla vienprātība, kas klimatfinansējuma plūsmas saskaņo ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem (IAM), lai iespējami palielinātu ierobežoto publisko finanšu resursu ietekmi.

2.7. Mūsdienu debatēs par klimatu tiek uzsvērti divi mērķi — **mitigācija** (emisiju samazināšana) un **pielāgošanās** (sagatavošanās ietekmei), kas ir būtiski klimata krīzes pārvarēšanai. EESK pauž šaubas par to, vai pašreizējā pieeja, proti, klimatfinansējuma iedalījums tikai divās kategorijās — mitigācijas kategorijā un pielāgošanās kategorijā, ir atbilstoša, ņemot vērā to, kādas globālās problēmas turpmāk nāksies risināt. Debatēs par klimatfinansējumu ir jāņem vērā sinerģija starp pielāgošanos klimata pārmaiņām un to mitigāciju, kā arī jāpievēršas tādiem aspektiem kā kompensācija, taisnīga pārkārtošanās un transversālas jomas, piemēram, bioloģiskās daudzveidības zudums, piesārņojums un nevienlīdzība. Šo aspektu integrēšanai plašākās klimatfinansējuma stratēģijās ir izšķiroša nozīme, lai varētu revitalizēt klimatrīcību un ilgtspējīgas attīstības centienus un tādā veidā efektīvi pārvarēt klimata krīzi.

2.8. Pēc tam, kad tika pieņemta svarīgā "taisnīgas pārkārtošanās" koncepcija, Pušu konference (*COP*) un Pušu konference, kas vienlaikus ir Parīzes nolīguma pušu sanāksme (*CMA*), panāca vēl lielāku progresu, izveidojot jaunu finansēšanas kārtību, lai jaunattīstības valstīm, kuras ir īpaši neaizsargātas pret klimata pārmaiņu ietekmi, palīdzētu reaģēt uz zaudējumiem un kaitējumu. Šīs debates ir savstarpēji saistītas ar plašākiem centieniem nodrošināt finansējumu ne tikai neaizsargātām valstīm, kuras saskaras ar smagu klimata ietekmi (dažkārt tā burtiski apdraud fizisko izdzīvošanu), bet arī **kompensāciju** plašākā nozīmē. Par šo papildu pieeju būtu jārīko visaptverošas debates, un tā varētu būt trešais pīlārs klimatfinansējuma satvarā. Šai pieejai būtu vajadzīgi pārdomāti nosacījumi, lai atbalstītu ne tikai valstu, reģionu un kopienu pielāgošanās centienus, bet arī glābtu tos, kuri visvairāk cieš no smagākajām klimata pārmaiņu sekām. Šim mērķim varētu arī izveidot atsevišķu sadaļu Zaudējumu un kaitējuma fondā.

2.9. Balstoties uz klimatiskā taisnīguma ideju, **"taisnīgas pārkārtošanās" finansējumam** ir jāierāda īpaša vieta klimatfinansējuma jomā. Šī klimatfinansējuma dimensija, kas taisnīgumu tiem, kurus tieši ietekmē klimata politika, apvieno ar finansējumu nozarēm, kurās notiek pārkārtošanās, bieži vien netiek ņemta vērā "tradicionālos" klimata finansējuma satvaros. Pat ja pārkārtošanās finansējums pārklājas ar dažām pašreizējām mitigācijas un pielāgošanās plūsmām, ir lietderīgi īpaši norādīt uz "taisnīgas pārkārtošanās" procesam paredzētām kapitāla plūsmām, lai uzsvērtu industriālo pārmaiņu un ar tām saistīto nodarbinātības pārmaiņu nozīmīgumu.

2.10. Labas prakses piemēru netrūkst, un to izplatīšanai ir nepieciešams papildu darbs un koordinācija. EESK norāda uz iniciatīvām, ko atbalsta tīkls "Izcilības alianse pētniecībai un inovācijām" (*AE4RIA*) ([8]) , piemēram, *Pathways2Resilience*, *ARSINOE* un uzņēmumu sniegtās informācijas par vidiskajām, sociālajām un ar pārvaldību saistītajām darbībām, kas vērstas uz IAM, apkopošana, izmantojot progresīvus rādītājus, kuri piedāvā daudzsološas iespējas turpmāko problēmu risināšanai.

2.11. Piekļuve klimata finansējumam vietējām iniciatīvām un vietējām kustībām ir ļoti svarīga, lai mobilizētu klimatrīcību plašākā mērogā. Kā liecina ES pieredze, šīm augšupējām pieejām ir būtiska nozīme ievērojamu pārmaiņu radīšanā un kopienas izturētspējas veicināšanā. Tomēr īpašiem finanšu rīkiem un instrumentiem jābūt viegli piekļūstamiem, nodrošinot, ka finanšu resursi sasniedz pamatlīmeni bez liekiem šķēršļiem. ES pieredze klimata pasākumu kolektīvajā finansēšanā liecina, cik efektīvi ir dot vietējām kopienām iespēju uzņemties atbildību par ilgtspējas darbībām. Vienkāršāka piekļuve klimata finansējumam vietējām kustībām var kalpot arī kā katalizators pārveidojošai rīcībai plašākā mērogā. Kā pareizi atzīts nesenā ANO ziņojumā ([9]), klimatfinansējuma decentralizācija sekmē augšupēju noturības veidošanu un vairāk vietējā līmenī sakņotu virzību uz ilgtspējīgu attīstību.

([8]) https://ae4ria.org/.
([9]) https://sdgs.un.org/publications/inter-agency-policy-briefs-accelerating-progress-2030-agenda-local-global-levels.

3. **Publisko finanšu loma**

3.1. Publiskās finanses nodrošina ievērojamu **sviras efektu pielāgošanās jomā**. Atšķirībā no mitigācijas projektiem, kuru panākumus var izteikt kā emisiju samazinājumu un finansiālo atdevi, pielāgošanās projektu novērtēšana ir sarežģītāka, jo tai vajadzīgi īpaši uzraudzības mehānismi un kompleksi dati. Līdzīgi kā klimata pārmaiņu mitigācijas projektos, arī efektīviem pielāgošanās pasākumiem parasti ir vajadzīgi ilgtermiņa ieguldījumi infrastruktūrā, tehnoloģijās un spēju veidošanā. Lai nodrošinātu finansējumu šiem projektiem, ir nepieciešama gan publiskā, gan privātā sektora dalībnieku apņemšanās ilgākā laika posmā, kā arī ilgtermiņa plānošanas perspektīva, bet tas var būt sarežģīti, ņemot vērā prioritāšu konkurenci un turpmāko finansējuma plūsmu neskaidrību.

3.2. Nav pārsteidzoši, ka pielāgošanās plāniem neaizsargātajās valstīs trūkst resursu un netiek pievērsta pienācīga uzmanība. Trūkumus pārvaldībā, projektu izstrādē un faktiskajā īstenošanā var mazināt ar starptautiskiem centieniem veidot spējas, taču šai pieejai ir ierobežojumi. EESK uzskata, ka divējāda ieguvuma pieejas veicināšana (mitigācija un pielāgošanās) paver iespēju pārtraukt sliktas pārvaldības ciklu, kas mazina līdzekļu devēju interesi par pielāgošanās finansēšanu ar publiskajiem līdzekļiem.

3.3. EESK uzskata, ka lietderīgi ir efektīvi apvienot centienus pielāgošanās finansēšanas jomā, uzlabojot mehānismus sadarbībai starp labāk kapitalizētiem un lētākiem avotiem ES līmenī un galasaņēmējiem, kas gūst galīgo labumu subnacionālajā līmenī. Šī loģika būtu jāpiemēro arī globālā mērogā, kur pastāvīgā izmaksu un nepietiekamo ieguldījumu problēma līdzinās ES iekšējām atšķirībām starp turīgākajām valstīm un/vai reģioniem un tiem, kas atpaliek.

3.4. Komiteja arī atbalsta aicinājumu starptautiskajiem rīcībspēkiem klimata jomā pielāgot un attīstīt pieejamos finanšu produktus un risinājumus par rentabliem un efektīviem pielāgošanās projektiem ([10]), neradot nesamērīgu slogu publiskajām finansēm un darba ņēmējiem. Apvienots finansējums un publiskam sektoram uzticēta būtiska loma privāto ieguldītāju riska mazināšanas jomā ir svarīga pieeja šajā kontekstā.

3.5. Lai efektīvi izveidotu **riska mazināšanas** mehānismus privātām investīcijām klimata risinājumos jaunattīstības valstīs, politikas veidotājiem, kurus atbalsta globālās klimatfinansējuma iestādes, būtu jāīsteno visaptveroši mērķtiecīgas publiskās iejaukšanās pasākumi. Šiem pasākumiem stratēģiski būtu jābūt vērstiem uz makroekonomisko risku, kas saistīti ar šādiem ieguldījumiem, samazināšanu, nodošanu vai kompensēšanu. Risku samazināšanas pasākumi varētu ietvert garantiju sniegšanu vai apdrošināšanu pret valūtas svārstībām vai politisku nestabilitāti. Risku nodošana varētu ietvert specializētu finanšu instrumentu izveidi vai partnerību ar daudzpusējām iestādēm, lai sadalītu slogu. Turklāt risku kompensēšana varētu ietvert nodokļu atvieglojumus vai subsīdijas, kas kompensētu iespējamos zaudējumus. Izmaksu ziņā efektīvi saskaņojot šos iejaukšanās pasākumus, politikas veidotāji var izveidot interesi raisošu riska un ienesīguma profilu, kas veicina ievērojamus privātā sektora ieguldījumus klimata pasākumos jaunattīstības valstīs.

3.6. Dati par **fosilā kurināmā subsīdijām** un saistītajiem izdevumiem liecina par potenciālu finansēt klimatrīcību ar publiskiem līdzekļiem: subsīdiju atcelšana nekavējoties atslogo valstu budžetus, radot lielāku fiskālo telpu. Šī atcelšana arī būtu skaidrs cenas signāls uzņēmumiem un sabiedrībai. Eiropas Parlaments jau aicinājis pilnībā atcelt fosilā kurināmā subsīdijas ([11]), un vēl viens nozīmīgs emisiju avots — Amerikas Savienotās Valstis — paudis līdzīgu vēlmi, kam rīcība nav sekojusi ([12]). Tiešo un netiešo fosilā kurināmā subsīdiju atcelšana būtu jāveic pakāpeniski un taisnīgi, izvairoties no regresīvām sekām un veidojot drošības tīklus, piemēram, ES Sociālo klimata fondu, lai atbalstītu neaizsargātākās mājsaimniecības, kuru pamatvajadzību apmierināšana joprojām ir atkarīga no fosilā kurināmā.

3.7. Klimatfinansējumam, iespējams, jau ir piesaistīti triljoni, savukārt vismazāk attīstītajām valstīm izveidojies milzīgs ārējais parāds, kura apmērs sasniedz 570 miljardus USD ([13]). Pašlaik šīs valstis parāda procentu maksājumiem tērē piecas reizes vairāk nekā pirms desmit gadiem, un satraukumu raisa tas, ka kopš 2018. gada tās parādiem tērējušas vairāk nekā izglītībai. Parāda apkalpošanas izmaksas dažās nabadzīgākajās valstīs var sasniegt 53,4 % no visa valsts budžeta ([14]). EESK ir pārliecināta, ka ar IAM saistītas obligācijas var mazināt šo slogu, vienlaikus atbalstot centienus sasniegt neto nulles emisiju mērķi.

([10]) ESAO, 2024. gads.
([11]) *COP28: MEPs want to end all subsidies for fossil fuel globally by 2025*.
([12]) *Executive Order on Tackling the Climate Crisis at Home and Abroad, The White House*.
([13]) *UNCTAD's Least Developed Countries Report 2023*.
([14]) *International climate finance: Status quo, challenges and policy perspectives.*

3.8. Vajadzīga visaptveroša pieeja parādu atvieglošanai, lai pārtrauktu parādsaistību un (cita starpā) pielāgošanās procesam vajadzīgo ieguldījumu nepietiekamības loku, kas palielina neaizsargātību, un lai palielinātu ar IAM saistīto obligāciju nozīmi. Parāda atvieglošana ir svarīga, lai sasniegtu klimatfinansējuma mērķus, jo tā atbrīvo finanšu resursus jaunattīstības valstīs, dodot tām iespēju vairāk ieguldīt klimata pārmaiņu mitigācijā un pielāgošanās centienos. Tāpēc EESK atbalsta plašu parāda refinansēšanas programmu jaunattīstības valstīm.

3.9. Lai pārstrukturētu jaunattīstības valstu pārmērīgos parādus, vajadzīgi īpaši pielāgoti mehānismi, piemēram, tādi kā "parāds pret klimata aizsardzību", kas nozīmē, ka šo valstu parāda daļa tiek norakstīta apmaiņā pret apņemšanos ieguldīt klimatnoturības un ilgtspējas projektos. Šī pieeja mazina fiskālo spiedienu, stimulē vides pārvaldību un sekmē globālo klimata mērķu sasniegšanu. Uzsvaru liekot uz saistībām, kas balstītas uz rezultātiem (un kas izteiktas iepriekš noteiktos klimata un ilgtspējas snieguma mērķrādītājos), "parāds pret klimata aizsardzību" darījumiem būtu jākļūst par neatņemamu globālās klimatfinansēšanas un jauna kolektīva kvantitatīva mērķa daļu.

3.10. Tas nozīmē, ka jaunattīstības valstu neatmaksātais valsts parāds – un ierobežotā mērā privātā sektora saistības – tiktu pārvērstas ar IAM saistītās obligācijās saskaņā ar plašo ilgtspējas programmu (pamatojoties uz IAM, īpašu uzmanību pievēršot 13. IAM — "Klimatrīcība"), Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programmas "*SDG Impact Standards for Bond Issuers*" un zinātniski pamatotiem Parīzes un Kuņminas-Monreālas mērķiem.

3.11. Stingri fiskālie noteikumi ierobežos vietējo, reģionālo un valstu rīcībspēku iespējas, savukārt paaugstinātas procentu likmes ir aizvērušas "atvērto logu" zemu izmaksu aizņēmumiem. Lai efektīvi piesaistītu parāda kapitālu klimatam, vadošā loma būtu jāuzņemas pārnacionālām un daudznacionālām iestādēm ar stabiliem kredītreitingiem.

3.12. Steidzami nepieciešami risinājumi, kā piesaistīt privātos finanšu resursus un stimulēt privāto iesaistīšanos valstu un reģionu pielāgošanās un mitigācijas plānu īstenošanā. Publiskos līdzekļus izlietojot privāto ieguldījumu veicināšanai, tiek ne tikai kompensētas izmaksas, tostarp iespējamās bezdarbības izmaksas. Tas arī var palīdzēt nodrošināt valstu un subnacionālo rīcībspēku fiskālo ilgtspēju nākotnē. Mērķim vajadzētu būt privātā kapitāla novirzīšanai uz ieguldījumiem, kas veicinās inovāciju konkurētspējas uzlabošanai, kurai būs pozitīva ilgtermiņa ietekme uz vietējo un reģionālo attīstību un kura veicinās sabiedrības un darba ņēmēju sociālo un vidisko labklājību, lai nodrošinātu taisnīgu pārkārtošanos.

4. **Privātā sektora iesaiste un apvienotā finansējuma nozīme**

4.1. Pienācis pēdējais brīdis stimulēt investorus plašā mērogā novirzīt ieguldījumus no klimatam kaitējošiem projektiem, vienlaikus vairāk rūpējoties par dabas atjaunošanu un saglabāšanu. Mēs joprojām vērojam, ka pārāk daudz privāto ieguldījumu tiek izmantoti klimatam kaitīgām investīcijām. Kā norādīts nesenā ziņojumā, 60 lielākās privātās bankas kopš Parīzes nolīguma pieņemšanas 2016. gadā ieguldījušas **6,9 triljonus** USD fosilā kurināmā uzņēmumos ([15]), neskatoties uz ekspertu brīdinājumiem, ka jebkāda turpmāka fosilā kurināmā izmantošanas paplašināšana radīs haosu klimata un ekonomikas jomā ([16]). Starptautiskā Enerģētikas aģentūra norādījusi: ja pasaulei izdosies pietiekami ātri samazināt pieprasījumu pēc fosilā kurināmā, lai līdz 2050. gadam sasniegtu nulles emisiju neto līmeni, jauni projekti [neilgtspējīgās jomās] saskarsies ar lieliem komerciāliem riskiem ([17]). Galvenais virzītājspēks šajā ziņā ir pārapdrošināšanas nozare, kas savos portfeļos sākusi iekļaut klimata riskus ([18]).

4.2. EESK aicina uzlabot un veicināt riska mazināšanas stratēģijas. Runa ir par:

— koncesiju finansējumu — valdības, daudzpusējas attīstības bankas vai citas starptautiskas iestādes, kas privātajam sektoram piedāvā aizdevumus ar procentu likmēm, kas ir zemākas par tirgus procentu likmēm, vai ar izdevīgākiem nosacījumiem nekā komerciālajos tirgos. Ideālā gadījumā apvienojumā ar dotācijām tehniskajai palīdzībai un spēju veidošanai ([19]);

([15]) *Banking on Climate Chaos, Fossil fuel finance report 2024*.
([16]) *Banking on Climate Chaos 2023*.
([17]) *Net Zero Roadmap: A Global Pathway to Keep the 1.5°C Goal in Reach*.
([18]) *Climate change and its consequences, Munich RE*.
([19]) Kā, piemēram, *Green Climate Fund*.

— publiskā un privātā sektora partnerībām infrastruktūras un pakalpojumu sniegšanas jomā, lai mazinātu ārējo ietekmi, kas raksturīgi ieguldījumiem klimata jomā, it īpaši pielāgošanās jomā ([20]);

— (atmaksas prioritātes ziņā) pakārtotiem parādiem valsts vai daudzpusējām finanšu iestādēm, lai samazinātu risku privātajiem investoriem. Šis mehānisms uzlabo zaļo projektu kredītspēju un veicina lielāku privātā sektora līdzdalību ([21]);

— kredītgarantiju shēmām, ar kurām valsts vai daudzpusēja institūcija apņemas daļēji vai pilnībā atmaksāt aizdevumu, ja sākotnējais (privātais) aizņēmējs nepilda savas saistības. Tādējādi shēma palielina stimulus privātā sektora līdzdalībai klimata finansēšanā un samazina neatmaksāšanas risku ([22]).

4.3. EESK aicina uzņēmumu vadītājus un viedokļu veidotājus nākt klajā ar šo pozitīvo vēstījumu un uzsvērt iespējas, ko sniedz klimatrīcība, it īpaši saskaroties ar milzīgiem zaudējumiem, kurus rada klimata jomā vērojama bezdarbība. Vēstījuma maiņa no "klimata pārmaiņas kā drauds" uz "klimata pārmaiņas, vispārējs piesārņojums un biodaudzveidības izzušana kā kopīga problēma, kuras risināšana nodrošinās uzņēmējdarbības nepārtrauktību" palīdzēs veikt nepieciešamo pārkārtošanos un izvairīties no balasta aktīviem un galu galā no ekonomikas sabrukuma.

4.4. EESK atbalsta *Avinash Persaud* ([23]) novatorisko pieeju četriem izaicinājumiem: makroekonomisks risks, kas klimata projektus jaunattīstības valstīs padara nefinansējamus; nepieciešamība šos projektus finansēt plašā mērogā, lai varētu sasniegt globālos mērķus klimata jomā; tirgi, kas pārspīlē šos riskus, it īpaši grūtos laikos; un valsts intervences sniegtie ieguvumi, kuri pārsniedz izmaksas, ko rada lielais risks. *A. Persaud* ieteiktais risinājums veicinās privāto finansējumu rentabliem projektiem. Daļēja valūtas riska garantija, kas samazinātu ieguldījumu izmaksas attiecīgajos reģionos, nodrošinātu aptuveni 60 % no nepieciešamajiem ieguldījumiem, galvenokārt mitigācijai (piemēram, saules enerģijas saimniecības vidējās procentu izmaksas vadošajās jaunietekmes valstīs ir pārmērīgi 10,6 % gadā salīdzinājumā ar 4 % Eiropas Savienībā).

4.5. Emisiju informācijas atklāšanai un ziņošanai par plašāku ietekmi uz ilgtspēju un attiecīgajiem centieniem uzņēmumu līmenī ir būtiska nozīme, lai mobilizētu ieguldītāju pieprasījumu pēc pārveidojoša klimatrīcības finansējuma un padarītu finanšu plūsmas atbilstošas virzībai uz mazām siltumnīcefekta gāzu emisijām un klimatnoturīgu attīstību, kā paredzēts Parīzes nolīguma 2. panta 1. punkta c) apakšpunktā. Starptautiskā Ilgtspējas standartu padome (*ISSB*) un Eiropas Finanšu pārskatu padomdevēja grupa (*EFRAG*) ir divas atsevišķas struktūras, kas izstrādā un iesaka pārskatu standartus, kuri var būt savstarpēji papildinoši. Tas ir īpaši svarīgi starptautiskām korporācijām, kurām jāievēro abi standartu kopumi. EESK aicina abas struktūras efektīvi sadarboties, lai saskaņotu standartus un nodrošinātu to sadarbspēju.

4.6. Dubultā būtiskuma princips, kas skaidri iekļauts ES ilgtspējas ziņojumu tiesiskajā regulējumā, paver iespēju kļūt par plaši pieņemtu plānu globālu standartu izstrādei, īpaši saistībā ar *ISSB* darbu. Tas dotu iespēju nodrošināt vienlīdzīgus konkurences apstākļus, jo uzņēmumiem globālā mērogā būtu jāziņo ne tikai par to, kā ilgtspējas jautājumi tos ietekmē, bet arī par to, kā to darbība ietekmē sabiedrību un vidi kopumā.

5. **Starptautiskās finanšu arhitektūras un tās pārvaldības reforma**

5.1. EESK uzsver, ka finanšu resursi ir jāmobilizē un jāvirza uz pūliņiem mazināt klimata pārmaiņu daudzšķautņaino katastrofālo ietekmi. Tāpēc ir būtiski reformēt starptautisko finanšu arhitektūru un tās pārvaldību. Nozīmīgi rīcībspēki globālās klimatfinansēšanas jomā ir Eiropas Investīciju banka (EIB) un citas daudzpusējas attīstības bankas, savukārt privātās bankas darbojas kā partneri, kas rada sviras efektu.

5.2. ECB kā eurozonas centrālajai banku iestādei ir ievērojama ietekme uz monetāro politiku, banku regulējumu un finanšu stabilitātes pasākumiem. EESK atbalsta ECB lomu klimatneitrālas finanšu prakses veicināšanā, tostarp ieguldījumus klimatadaptācijā un centienus nodrošināt saskaņotību ar Parīzes nolīguma mērķiem.

([20]) Piemēram, divējāda lietojuma tuneļi plūdu pārvaldībai pilsētās, piemēram, Malaizijā.
([21]) Kā, piemēram, *Gemini Wind Farm* Nīderlandē.
([22]) Kā, piemēram, *African Development Bank with a Fund for green initiatives* Ruandā.
([23]) *Avinash Persaud: Unblocking the green transformation in developing countries with a partial foreign exchange guarantee.*

5.3. EESK uzskata, ka privātajām bankām ir liels potenciāls klimatfinansēšanas jomā, ja tās sadarbojas ar publiskajām finanšu iestādēm, lai radītu priekšnosacījumus un stimulus, kuri veicina lielākus privātā sektora ieguldījumus klimatneitrālos projektos.

5.4. ANO Vispārējā konvencija par starptautisko sadarbību nodokļu jomā ([24]), kas tika pieņemta 2023. gada decembrī, ir vēl viens veids, kā palielināt klimatfinansējumu, veicinot pārredzamu un taisnīgu starptautisko nodokļu praksi IAM sasniegšanai. Šī sadarbība palīdz mobilizēt vietējos resursus, apkarot izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un nodrošināt, ka ilgtspējīgai attīstībai ir pieejams vairāk līdzekļu.

5.5. EESK aicina reformēt starptautisko finanšu arhitektūru un tās pārvaldību, lai izveidotu stabilu satvaru finanšu plūsmu novirzīšanai uz globāliem klimata aizsardzības mērķiem un atbalstītu pārkārtošanos, kas nodrošinās ilgtspējīgu un noturīgu nākotni ([25]). EESK atbalsta aktīvu ES līdzdalību reformu procesā, it īpaši saistībā ar ANO rīkoto Nākotnes samitu, Ceturto starptautisko konferenci par attīstības finansēšanu ([26]) un to turpmākajiem pasākumiem.

6. **Pilsoniskās sabiedrības loma klimatfinansēšanas un ilgtspējīgas finansēšanas jomā**

6.1. EESK uzsver pilsoniskās sabiedrības izšķirošo lomu klimatfinansēšanas jomā, atbalstot klimata aizsardzības līdzekļu taisnīgu sadali, lai tiktu ņemtas vērā atšķirības tādās jomās kā neaizsargātība, pakļautība klimata pārmaiņu riskiem un spēja reaģēt uz klimata pārmaiņu ietekmi. Ļoti svarīgi šos procesus padarīt demokrātiskus, aktīvi iesaistot pilsoniskās sabiedrības organizācijas un vietējās kopienas, lai nodrošinātu taisnīgu piešķiršanu un efektīvu izlietošanu. Tas būtu jāatbalsta ar tādām iniciatīvām kā Kopīgais ilgtspējīgas attīstības mērķu fonds. Šo centienu mērķis ir izveidot iekļaujošas finansēšanas ekosistēmas, kas virza stratēģiskus publiskā un privātā kapitāla ieguldījumus, lai līdz 2030. gadam varētu sasniegt globālos mērķus.

6.2. EESK atbalsta tādu klimatfinansēšanas satvaru, kas neaizsargātām valstīm un kopienām piešķirtu prioritāti, nodrošinot, ka tām ir vajadzīgie resursi, lai pielāgotos klimata pārmaiņām un pārkārtotos uz attīstību ar mazām oglekļa emisijām. Komiteja uzsver, ka debatēs par klimatfinansējumu ir jārunā par kompensācijas mehānismiem ("zaudējumi un kaitējums"), lai nodrošinātu resursu taisnīgu sadali un piešķiršanu globālajiem dienvidiem.

6.3. EESK uzsver, ka klimatfinansēšanas lēmumu pieņemšanai un īstenošanai ir jābūt iekļaujošai, lai nodrošinātu, ka ieguldījumi ir gan efektīvi, gan ilgtspējīgi. Komiteja atzīmē, ka pilsoniskās sabiedrības organizācijām, balstoties uz vietējām zināšanām un pieredzi, ir liels potenciāls efektīvi novirzīt ar klimata aizsardzību saistīto finansējumu. EESK uzsver, ka sievietēm un meitenēm, kuras nesamērīgi skar klimata pārmaiņas, ir būtiska nozīme klimata stratēģiju īstenošanā uz vietas, un uzsver, ka ir svarīgi uzlabot izglītību, lai sekmētu IAM sasniegšanu ([27]).

7. **Ieguldījums *UNFCCC ad hoc* darba programmā par jauno kolektīvo kvantitatīvo mērķi klimatfinansēšanas jomā**

7.1. EESK atbalsta ES nostāju ([28]) jautājumā par iespēju apvienošanu, lai efektīvi izstrādātu jauno kolektīvo kvantitatīvo mērķi, un atzinīgi vērtē priekšlikumu strukturēt šo mērķi četrās kopās: 1) tvērums; 2) struktūra; 3) kvantitāte; 4) prognozētie rezultāti.

Par jaunā kolektīvā kvantitatīvā mērķa tvērumu:

7.2. EESK uzskata, ka jaunā kolektīvā kvantitatīvā mērķa tvērumam jābūt plašam, aptverot starptautiskus publiskus, privātus un novatoriskus avotus, piemēram, zaļās obligācijas un klimata fondus, lai klimata pasākumiem piesaistītu dažādus finanšu resursus. Tomēr privātu un novatorisku avotu aptveršanai nevajadzētu aizēnot to, ka vajadzīgas publiskā sektora saistības piešķirt ievērojamu finansējumu.

([24]) Skatīt neseno ES paziņojumu par šo jautājumu.

([25]) Tas varētu ietvert tādas darbības kā, piemēram, G20, SVF un citās finanšu institūcijās vairāk respektēt pret klimata pārmaiņām visneaizsargātāko valstu viedokļus; sniegt papildu atbalstu iniciatīvai par globālu aizsardzību pret klimata riskiem klimatneaizsargātās valstīs; stiprināt daudzpusējas attīstības banku turpmāko sadarbību kopīgai rīcībai klimata, līdzfinansējuma un līdzīgās jomās; izstrādājot dokumentus un darbības, novērst finanšu un citus riskus, ko rada klimata pārmaiņas, liela ar parādu saistīta neaizsargātība un līdzīgas problēmas; izstrādāt vienotu satvaru saskaņošanai ar IAM utt.

([26]) *FFD4 | Financing for Sustainable Development Office*.

([27]) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Palielināt jauniešu iespējas ar izglītību panākt ilgtspējīgu attīstību" (OV C 100, 16.3.2023., 38. lpp.).

([28]) *EU's views on the 2024 work plan for the NCQG on climate finance*.

7.3. EESK uzsver, ka vajadzīgi **efektīvi izsekošanas mehānismi**, lai nodrošinātu pārredzamību un saskaņotību ar klimata mērķiem. Bez stingriem izpildes panākšanas pasākumiem šie mehānismi var nenodrošināt pietiekamu pārskatatbildību.

Par jaunā kolektīvā kvantitatīvā mērķa struktūru:

7.4. EESK atbalsta **10 gadu** darbības grafiku (no 2025. līdz 2034. gadam vai no 2026. līdz 2035. gadam), saskaņojot to ar neto nulles emisiju mērķrādītājiem līdz 2050. gadam, lai nodrošinātu skaidrību ieinteresētajām personām. Tomēr, lai nodrošinātu steidzamu rīcību, var būt vajadzīgi neatliekamāki un īsāka termiņa starpposma mērķi.

7.5. Tāpēc EESK ierosina reizi piecos gados sniegt pārskatus, kas pienācīgi koordinēti ar **nacionāli noteiktajiem devumiem**, lai novērtētu progresu un pielāgotos mainīgajām vajadzībām un prioritātēm.

7.6. EESK uzsver, cik svarīgi ir jaunā kolektīvā kvantitatīvā mērķa satvarā iekļaut mērķrādītājus un **tematiskos apakšmērķus**, nosakot skaidrus kritērijus klimatfinansējuma piešķiršanai un izlietošanai. Tomēr var būt nepieciešams izvirzīt vēl **konkrētākus un vērienīgākus** mērķus, it īpaši attiecībā uz pielāgošanās un mitigācijas centieniem.

7.7. Jaunā kolektīvā kvantitatīvā mērķa satvarā varētu iekļaut apakšmērķus attiecībā uz tematiskajām jomām, saņēmējiem, kanāliem un nozarēm, klimatnoturības stiprināšanu, SEG emisiju samazināšanu, labākām spējām piekļūt finanšu resursiem, fosilā kurināmā subsīdiju samazināšanu un **finanšu plūsmu saskaņošanu** ar zemām SEG emisijām un klimatnoturīgu attīstību ([29]).

Par jaunā kolektīvā kvantitatīvā mērķa kvantitāti:

7.8. EESK ierosina formulēt mērķi kā **taisnīgu ekonomiskās varas un principa "piesārņotājs maksā" līdzsvaru** ([30]), lai proporcionāli tiktu atspoguļotas attīstīto valstu saistības un ieguldījums. Iespējams, būs vajadzīgas lielākas procentuālās daļas vai absolūtās summas, lai nodrošinātu pienācīgu finansējumu klimatrīcībai, vienlaikus saglabājot līdzsvaru un tādā veidā neradot pārspīlētu finansiālo slogu.

7.9. Komiteja iesaka klimatfinansējuma kopējā apmēra noteikšanā ņemt vērā jaunattīstības valstu vajadzības un prioritātes, balstoties uz **valstu ziņojumiem** Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējā konvencijai par klimata pārmaiņām.

7.10. EESK uzsver, ka, aprēķinot kopējo summu, ir jāņem vērā un jāuzrauga **plašs līdzekļu devēju un instrumentu klāsts**, tostarp dotācijas, koncesiju aizdevumi, parādu atvieglojumu shēmas un privātie (arī filantropu) ieguldījumi, lai varētu piesaistīt papildu resursus un iespējami palielināt ietekmi. Vienlaikus EESK uzskata, ka klimatfinansējuma centrā jāizvirza dotācijas, lai novērstu neaizsargāto valstu parādsaistību pieaugumu, un iesaka iekļaut parādu atvieglošanas shēmas (piemēram, izmantojot ar IAM saistītas obligācijas ([31])), valūtas kursa riska samazināšanas garantijas, privātos ieguldījumus u. c.

Gaidāmie jaunā kolektīvā kvantitatīvā mērķa rezultāti:

7.11. Runājot par ES iesniegto priekšlikumu, EESK iesaka sarunās par jauno kolektīvo kvantitatīvo mērķi censties panākt, ka klimatfinansējums 1) ir atbilstošāks mērķim un bioloģiskajai daudzveidībai labvēlīgāks, 2) rada lielāku ietekmi, nodrošinot, ka tas ir a) racionālāks, efektīvāks un pieejamāks, b) mazāk birokrātisks un c) dzimumvērīgs, un 3) precīzāk vērsts uz visneaizsargātākajām valstīm un kopienām. Komiteja aicina veikt konkrētākus pasākumus un uzņemties saistības, lai nodrošinātu šo rezultātu sasniegšanu.

([29]) Kā noteikts Parīzes nolīguma 2. panta 1. punkta c) apakšpunktā.

([30]) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2008/98/EK par atkritumiem" (COM(2023) 420 final – 2023/0234 (COD)) (OV C, C/2024/888, 6.2.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/888/oj).

([31]) Skatīt punktus par parāda atvieglojumiem (3.7.-3.10. punkts).

7.12. Taisnīgas pārkārtošanās koncepcijas garam būtu jāvirza visu klimatfinansējuma plūsmu piešķiršana saskaņā ar Parīzes nolīgumu. Komiteja uzsver, ka jāpanāk saskaņotība gan ar drošām un taisnīgām planētas iespēju robežām, gan ar plašākiem sociālajiem un ekonomiskajiem mērķiem, īpašu uzmanību veltot IAM.

Briselē, 2024. gada 19. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Oliver RÖPKE